

Proměny města Zlína

Vzdělávací cíl: Žáci jsou schopni analyzovat základní prvky historické mapy a určit s jejich pomocí přibližnou dobu jejího vzniku. Z chronologického seřazení a vzájemného srovnání několika map odvodí základní vývojové proměny zobrazeného města a zamyslí se nad jejich možnými příčinami.

Klíčová slova: mapa, město, modernizace, historická změna, příčina a následek

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZKOUMÁNÍ MAPY (5 min.)

Žáci si prohlíží mapy pomocí lupy.

2 ANALÝZA DŮLEŽITÝCH PRVKŮ (3 min.)

Žáci na mapě označují a popisují alespoň jeden prvek, který jim může pomoci přibližně určit dobu jejího vzniku.

Orientační plán Zlína, 2014.

Žáci mohou využít jako vodítka úroveň grafického zpracování mapy, použité piktogramy (označující parkoviště, lékárny, bankomaty ad.) a ve srovnání s ostatními mapami největší rozsah městské zástavby.

3 ANALÝZA DŮLEŽITÝCH PRVKŮ (3 min.)

Žáci na mapě označují a popisují alespoň jeden prvek, který jim může pomoci přibližně určit dobu jejího vzniku.

Císařský povinný otisk mapy stabilního katastru, 1829.

Žáci mohou využít jako vodítka německý jazyk mapy, úroveň grafického provedení (ruční kresba a pečlivé kolorování), množství zeleně a nízkou hustotu zástavby oproti ostatním mapám.

4 ANALÝZA DŮLEŽITÝCH PRVKŮ (3 min.)

Žáci na mapě označují a popisují alespoň jeden prvek, který jim může pomoci přibližně určit dobu jejího vzniku.

Orientační plán Gottwaldova, začátek 50. let.

Žáci mohou využít jako vodítka dobově podmíněné názvy ulic i samotného města (v letech 1949–1989 přejmenováno na Gottwaldov). Areál baťovské továrny nesl od 1. 1. 1949 název národní podnik Svit (ze strategických důvodů na mapě vyznačen jako prázdná bílá plocha).

5 ANALÝZA DŮLEŽITÝCH PRVKŮ (3 min.)

Žáci na mapě označují a popisují alespoň jeden prvek, který jim může pomoci přibližně určit dobu jejího vzniku.

Orientační plán Zlína, 1934.

Žáci mohou využít jako vodítka český jazyk mapy, úroveň grafického provedení, dobově podmíněné názvy ulic a náměstí (zejména hlavní třída Tomáše Bati a náměstí Masarykovo).

6 CHRONOLOGICKÉ SEŘAZENÍ MAP (5 min.)

Žáci na základě identifikovaných vodítek seřadí mapy od nejstarší po nejmladší.

7 POPIS MĚSTA (5 min.)

Žáci stručně charakterizují podobu města na nejstarší a na nejmladší mapě. Ve svém popisu použijí alespoň dvě přídavná jména.

Analýzou rozdílů patrných při srovnání map si žáci vytvoří představu o rozsahu a povaze změn, kterými město ve svých novodobých dějinách prošlo. Mohou poukázat např. na odlišnou velikost, množství zeleně, rozsah a typ zástavby, úroveň služeb.

8 OZNAČOVÁNÍ LOKALIT (5 min.)

Žáci označí na nejmladší mapě města jednu lokalitu, která se v průběhu historického vývoje nejvýrazněji proměnila (červeně), a jednu, která se naopak změnila nejméně (modře).

Žáci mohou za nejvíce pozměněné označit např. pozemky západně od centra, na nichž v meziválečném období vyrostl tovární areál firmy Baťa, východní část města podél řeky Dřevnice s velkou kolonií baťovských rodinných domků nebo panelové sídliště Jižní svahy na území severně od řeky. Nejméně výrazné změny vykazuje na mapách zejména půdorys hlavního náměstí a část historického centra s budovou zámku a přilehlým parkem.

9 INTERPRETACE ZJIŠTĚNÝCH ROZDÍLŮ (10 min.)

Žáci na základě předchozího popisu a srovnání interpretují rozdíly, které jsou na mapách zachyceny, a zamýšlejí se nad jejich možnými příčinami. Odpovídají na otázku: **?** K jakým změnám došlo ve městě v průběhu 20. století a čím mohly být způsobeny?

Žáci by měli dospět k určité míře zobecnění a uvědomit si, jaké procesy mohly ovlivnit vývoj města v průběhu sledovaného období. Mohou reflektovat zásadní moment urbanizace a industrializace spojený s meziválečnou podnikatelskou činností a bytovou politikou firmy Baťa, ústup průmyslové výroby v současnosti (nové instituce situované v továrním areálu), rozšiřování zástavby na volné zelené plochy v severní a jižní části města, nárůst služeb. Vedle fyzických proměn mohou zaznamenat také změny uličního názvosloví jako důsledek střídání politických režimů a s nimi spojených oficiálních symbolů (zejména ne/přítomnost jmen Baťa a Gottwald).

Další možnosti zapojení do výkladu:

Učitel může princip cvičení pomoci dalších otázek vztáhnout k regionálnímu kontextu, popř. aplikovat na místně specifické mapy. **?** Probíhaly podobné změny i v našem městě? **?** Které zdejší lokality se v minulosti nejvíce proměnily a proč? **?** Které osobnosti najdeme v názvech zdejších ulic?